

VIVEK OJIN KUOLEMA

Romaani

Akwaeke
Emezi

Kosmos

**Akwaeke
Emezi**

**VIVEK
OJIN
KUOLEMA**

Suomentanut Sari Karhulahti

***KOSMOS**

Suomentaja kiittää Suomen Kulttuurirahastoa saamastaan tuesta.

Tämä on kaunokirjallinen teos. Siinä esiintyvät nimet, hahmot, paikat ja tilanteet joko ovat kirjailijan mielikuvituksen tuotetta tai niitä on käytetty fiktiivisten elementtien tavoin, ja kaikki yhtymäkohdat eläviin tai kuolleisiin henkilöihin sekä todellisiin asioihin, yrityksiin, seutuihin ja tapahtumiin ovat pelkkää sattumaa.

THE DEATH OF VIVEK OJI

Copyright © 2020, Akwaeke Emezi

All rights reserved

Suomenkielinen laitos © Sari Karhulahti

ja Kustannusyhtiö Kosmos 2021

Kansi: Ulla Donner

ISBN 978-952-352-094-3

Painettu EU:ssa.

Francalle, ensimmäiselle ja parhaalle kirjoittajaystävälleni.

Älä ikinä unohda Kurtin sukunimeä.

Olet minulle hyvin rakas.

Elä vapaana.

I

Tori poltettiin Vivek Ojin kuolinpäivänä.

2

Jos tämä kertomus olisi pinkka niitä vanhanaikaisia pyöreäkulmaisia valokuvia, joita säilytettiin aikaisemmin albumeissa pitsiliinoilla peitettyjen lasikantisten sohvapöytien alatasoilla joka puolella maata, päällimmäinen kuva esittäisi Vivekin isää Chikaa. Hän ajaisi siinä bussilla synnyinkyläänsä katsomaan äitiään. Hän riiputtaisi kättään ulkona ikkunasta, ja kuumuus hautoisi hänen kasvojaan ja ajoviima pujahtaisi hänen hymyilevään suuhunsa.

Chika oli kaksikymmenvuotias ja äitinsä tavoin satakahdeksankymmentäsenttinen, hänellä oli punertava iho ja auringon kuivattaman peltomaan värinen tukka, ja hänen hampaansa hohtivat kuin kiiltäviksi hiotut luunpalaset. Tuuli pullisti hänen valkoisen kauluspaitansa kaarrokkeen pilveksi, ja naismatkustajat tuijottivat häntä avoimesti ja kuiskuttelivat keskenään hymyssä suin, koska hän oli kaunis. Hänen piirteidensä – sileän ihon, valkoisten hampaiden ja mantelinmuotoisten silmien – olisi pitänyt säilyä ikuisesti, mutta vaikka Vivek peri ne häneltä, kukaan ei perinyt niitä Vivekiltä.

Pinkan seuraavassa valokuvassa Chikan äiti Ahunna istuisi poikansa tullessa talonsa kuistilla kulhollinen valkotähtiomenoita viereksään. Ahunna oli kietonut kankaanpalan hameekseen niin, että

se jätti hänen rintansa paljaiksi, ja hänen ihonsa oli punertavampi ja tummempi kuin Chikan ja niin juonteikas, että toi mieleen ruukun, jonka värit olivat levinneet poltettaessa. Hänellä oli pieniä ryppyjä silmiensä ympärillä ja päänmyötäiset letit, ja hän lepuutti jakkaralla vasenta jalkaansa, jonka ympärille oli kääritty side.

”Mama! Ġiņi mere?” Chika huudahti nähdessään hänet ja juoksi kuistin portaat ylös. ”Oletko sinä kunnossa? Mikset haetuttanut minua?”

”Eipä sinua kannattanut vaivata”, Ahunna vastasi, halkaisi yhden valkotähtiomenan ja imaisi sen hedelmälihan suuhunsa. Heidän ympärillään levittäytyi iso piha – suvulle pitkään kuulunut maa-pala, perintönä kulkenut tilkku, josta Ahunna ei ollut halunnut luopua, vaikka Chikan isä oli kuollut jo vuosia sitten. ”Terävä keppi se vain teki minulle tepposet pellolla”, Ahunna selitti, kun Chika istuutui hänen vierelleen. ”Mary kuskasi minut sairaalaan. Ei hätä mitään.” Hän sylkäisi suustaan siemeniä, ja ne lensivät pihalle kuin pienet mustat luodit.

Mary oli Chikan veljen Ekenen vaimo, sävyisä ja muodokas nuori nainen, jonka pyöreät posket muistuttivat kahta pilvenhattaraa. Pari oli mennyt naimisiin muutamaa kuukautta aikaisemmin, ja Chika oli seurannut Marya katseellaan, kun tämä oli liihotellut pitkin kirkon käytävää poimutetussa valkoisessa pitsileningissä soma suu piilossa tyllihunnun takana. Ekene oli odottanut alttarilla pikimustassa puvussa selkä uljaasti suorana ja iho kiiltäen kuin märkä savi. Chika ei ollut ikinä nähnyt Ekenen kasvoilla yhtä lempeää ilmettä, ja veljen pitkät sormet olivat vapisseet ja silmät loistaneet rakkaudesta ja ylpeydestä. Mary oli joutunut kallistamaan päätään taaksepäin, jotta oli pystynyt katsomaan Ekeneä silmiin heidän lupautuessaan toisilleen, sillä kaikki veljesten suvun miehet olivat pitkiä, ja Chika oli tuijottanut hänen kaartuvaa kaulaansa

ja rusottavia poskiaan, kun Ekene oli kohottanut huntua ja suudellut häntä. Häiden jälkeen Ekene oli päättänyt muuttaa kylästä meluisaan ja vilkkaaseen Owerriin, ja Mary asui Ahunnan luona sillä välin kun Ekene järjesteli heidän uutta elämäänsä kaupungissa. Kuistilla istuva Chika vilkuili salaa puutarhaan, missä Mary kasteli hibiskuksia yllään väljä ja haalistunut kukallinen puuvillamekko ja hiukset puolittain purkautuneella sykeröllä niskassa. Hän silmäili Maryn reisiä, rintoja ja lanteita ja tuumi, että Mary näytti kodilta – paikalta, jossa voisi viihtyä lopun ikäänsä.

Ahunna katsoi Chikaa kulmat kurtussa. ”Ole ihmisiksi”, hän varoitti aivan kuin pystyisi lukemaan Chikan ajatukset. ”Mary on sinun kälysi.”

Chikan kasvoja kuumotti. ”En ymmärrä, mitä sinä tarkoitat.”

Ahunna torui häntä edelleen. ”Rupea etsimään omaa emäntää. Sinä ja tuo tyttö ette kyllä aiheuta wahalaa tässä huushollissa. Ekene tulee pian hakemaan hänet.”

Chika tarttui äitinsä käteen. ”En minä aiheuta mitään.” Ahunna tuhahti mutta ei vetänyt kättään pois. He istuivat rinnakkain illan levittäytyessä kuistille ja taivaalle – siinä seuraava valokuva – ja jotain kuumaa kiehui Chikassa hiljakseen ja nousi hänen kurkuunsa poreilemaan. Kaikki tämä tapahtui ennen kuin Vivek kuoli, tulipalo sytytettiin ja Chikalle selvisi, miten vaikeaa on kaivaa hauta itselleen oman poikansa luilla.

Haavasta jäi Ahunnan jalkapöytään tummanruskea arpi, joka muistutti hervotonta meritähteä. Ekene tuli hakemaan Maryn Owerriin heidän uuteen kotiinsa, yksikerroksiseen valkoiseen taloon, jonka portilla kasvoi tulppaanitrumpetti ja piha-aidan vieressä rivi guavoja, ja Chika kävi usein heidän luonaan. Niihin aikoihin otetut valokuvat henkisivät onnea: Mary puuhailemassa keittiössä suu

hymyssä, letittämässä pidennyksiä hiuksiinsa ja laulamassa kirkko-kuorossa täyttä kurkkua, Mary ja Chika pakisemassa Maryn laittaessa ruokaa. Ekene ei jaksanut kuunnella naisten lörpöttelyä eikä ollut luonteeltaan mustasukkainen, joten hänellä ei ollut mitään sitä vastaan, että hänen pikkuveljensä ja vaimonsa tulivat hyvin juttuun.

Joka kerta kun Chika tapasi Maryn, hänen sisällään kiehui jotain entistä kuumempaa. Se jokin kupli, porisi ja korvensi häntä muiden huomaamatta. Chika sanoi Marylle ja Ekenelle leikilliseen sävyyn, että viihtyi emännällisessä talossa paremmin kuin omassa tyhjässä poikamieskämpässään, ja Mary uskoi väitteen todeksi, kunnes Chika tuli eräänä iltapäivänä hänen kokatessaan suutelemaan häntä niskaan. Mary kiepsahti ympäri ja alkoi läimäytellä Chikaa pitkävartisella puulusikalla, jolla oli sekoittanut garria.

”Hulluko sinä olet?” hän huusi, ja lusikasta roiskui polttavia kassavarakeita kasvojaan molemmin käsin varjelevan Chikan kyynärvarsille. ”Mitä sinä luulet tekeväsi?”

”Anteeksi! Anteeksi!” Chika lankesi polvilleen, painoi päänsä ja peitti sen. ”Biko, lopeta! Vannon, etten suutele sinua toiste!”

Mary lopetti, mutta hän hengitti raskaasti ja hänen ilmeensä oli kummastunut ja loukkaantunut.

”Mikä sinua riivaa, ehn? Miksi sinun pitää yrittää pilata kaikki? Ekene ja minä olemme onnellisia. Kuuletko sinä? Me olemme onnellisia.”

”Tiedän. Tiedän.” Chika ponnisti hitaasti seisomaan ja katsoi Marya silmiin laskematta käsiään. ”Tiedän. En halua pilata mitään. Ole kiltti ja anna anteeksi.”

Mary pudisti päätään. ”Et voi tulla tänne enää, jos tulet sitä äskeistä varten.” Chika olisi tahtonut ojentaa kätensä anovasti, mutta Mary puristi lusikkaa rystyset valkeina.

”Tiedän”, Chika sanoi hiljaa.

”Olen tosissani”, Mary sanoi. ”Älä palaa tänne mokomat älytömyydet mielessä.”

Chika näki hänen silmiensä kyyneltyneen ja laski kätensä.

”En palaa. Vannon, että olet vastedes vain minun siskoni.” Chika vaistosi, että Mary tuijotti häntä, kun hän otti autonsa avaimet. ”Lähden nyt. Nähdään ensi viikolla. Unohdetaan tämä päivä ja sillä siisti. Sopiiko?”

Mary ei vastannut. Hän katsoi vaiti Chikan perään ja hellitti otettaan lusikan kaarevasta varresta vasta kun ovi kolahti kiinni.

Seuraavina kuukausina Chika pysytteli kaukana Owerrista. Hän pääsi kirjanpitäjäksi lasitehtaaseen Ngwaan, pieneen kaupunkiin, johon oli muuttanut kotikylästään. Tehtaalla oli oma lääkäri, Khatri-niminen kalvakka intialaismies, jonka harmaantuneet ohimohiukset olivat aina pörrössä. Toisinaan tohtori Khatri otti sisarentyttärensä Kavitan avukseen paperitöihin. Chika tapasi Kavitan ensimmäisen kerran tullessaan lääkäriin yskän takia. Kavita istui silloin vastaanottoapulaisen pöydän ääressä ja tutki otsa rypyssä kansioita, joita oli kasoittain hänen edessään. Hän oli pienikokoinen, ja hänen ihonsa oli tummanruskea ja paksu musta palmikkonsa ulottui vyötäisten alapuolelle. Sinä aamuna hän loimusi kuin auringonlasku, sillä hänellä oli yllään oranssi puuvillaleninki, ja Chika tiesi heti paikalla tarinansa päättyvän häneen, tiesi hukkuvansa hänen suuriin ja kirkkaisiin silmiinsä ja ymmärsi sen parhaaksi mahdolliseksi tavaksi lähteä tästä maailmasta. Chikan sisällä ei enää kiehunut mitään: hän vain puhalsi äänekkäästi ilmaa keuhkoistaan ja tunsu rauhan kietoutuvan painavana sydämensä ympärille. Kavita kohotti katseensa ja hymyili, ja Chika onnistui jollakin konstilla keräämään niin paljon rohkeutta, että uskalsi

pyytää häntä lounaalle. Kavitan myöntävä vastaus yllätti heidät molemmat, ja niin yllätti myös se, että he kiintyivät toisiinsa seuraavina viikkoina.

Kun kävi ilmeiseksi, että nuoret seurustelivat tositarkoituksella, tohtori Khatri kutsui Chikan vierailulle, ja Kavita tarjoili miehille teetä ja murukkaa pienistä maljoista. Kavitan ranteet olivat hennot, ja hänen tummat hiuksensa lankesivat sateen lailla alas hänen olkapäiltään. Tohtori Khatri kertoi Chikalle, että oli huolehtinut orvoksi jääneestä Kavitasta ja tuonut lopulta hänet Intiasta Nigeriaan saakka. ”Delhissä syntyi... hieman perheriitoja”, tohtori sanoi. ”Kavitan isän kastin takia. Oli parasta aloittaa alusta.” Chika nyökkäsi. Häinkin oli päättänyt asettua ongelmiansa takia kaupunkiin, jossa ei asunut hänen sukulaisiaan. Oli hyvä aloittaa alusta, sillä erillään perheestään oppii tuntemaan itsensä ja ymmärtämään omia erityispiirteitään.

Valokuva: Kavita illallisen jälkeen Chikan kanssa puutarhan perällä sivelemässä hellästi ruusupensaiden oksia.

”Odotan kovasti näiden pensaiden kukintaa”, hän sanoi. ”Delhissä inhosin ruusuja niiden tuoksun takia, mutta eno rakastaa niitä, ja kumma kyllä täällä ne vain muistuttavat minua kodista.”

Valokuva: Chikan käsi Kavitan kädellä murskaantuneiden sahalaitaisten lehtien päällä ja äänetön suudelma, joka sai heidän hengityksensä sekoittumaan toisiinsa.

Vierailun jälkeen Chika meni synnyinkyläänsä kertomaan Ahunnalle Kavitasta. ”Sinun pitää tavata Kavita”, hän sanoi katsomatta äitiään silmiin. Ahunna pani merkille, että hän seisoి hartiat lysisssä ja otti kätensä taskusta ja pani ne taas takaisin yhä uudelleen. Lapset eivät oikeastaan muutu koskaan, vaikka kasvavat kuinka isoiksi, Ahunna ajatteli.

”Tuo se tyttö tänne”, hän sanoi. ”Nsogbu adighi.” Hän istui matalalla jakkaralla edessään vadillinen jamssin mukuloita, ja hän ryhtyi taas kuorimaan niitä ja viskasi kuoret takapihalle vuohilleen. Hänen edessään seisovan Chikan kasvot sulivat häkeltyneeseen hymyyn.

”Minä tuon”, Chika sanoi lopulta. ”Daalu.”

Hänestä tuntui, että hän oli vihdoinkin valmis käymään Owerissa kertomassa uutisensa Marylle ja Ekenelle, sillä nyt hän saattoi mennä heidän taloonsa omatunto puhtaana. Hän ja Mary eivät koskaan puhuneet siitä, mitä oli tapahtunut – väärän henkilön himoitsemisesta läkähdyttävän kuumassa keittiössä.

Kolmen kuukauden kuluttua Chika kosi Kavita tohtori Khatrin ruusutarhassa. Silloin pensaiden oksat olivat täynnä pinkkejä ja punaisia kukkia ja ilma oli niiden tuoksusta sakeana. Hymyilevä Kavita räpytteli kyyneleitä silmistään kietoessaan kätensä Chikan peltomaan väriseen kaulaan ja suudelllessaan häntä myöntymisen merkiksi. Muutaman päivän kuluttua heidän sukulaisensa ryhtyivät kiistelemään myöitäjäisistä. Chika yritti selittää tohtori Khatrille, että sulhasen perheen kuului maksaa morsiamen hinta, mutta pelkkä ajatuskin raivostutti vanhaa lääkäriä. ”Me toimme Kavitan myöitäjäiset tänne Intiasta saakka! Ne ovat hänen perintönsä. En voi päästää häntä miehelään ilman niitä aivan kuin hän ei olisi minkään arvoinen!”

”Enkä minä voi antaa tulevan vaimoni isän maksaa morsiamen hintaa!”

Vedet kihosivat tohtori Khatrin silmiin, kun Chika sanoi häntä Kavitan isäksi, ja kiista laantui. ”Kavita on todellakin kuin oma tyttäreni”, tohtori sanoi ääni paksuna.

Ahunna muljautti silmiään ja puuttui puheeseen. ”Te miehet olette liian tykästyneitä mekastamiseen. Kumotkoot myöitäjäiset ja

morsiamen hinta toisensa, niin kenenkään ei tarvitse maksaa ropoa-kaan.” Tohtori veti henkeä väittääkseen vastaan, mutta Ahunna kohotti kätensä. ”Kavitan myötäjäiset voi säästää hänen lapsilleen. En halua kuulla enää pihaustakaan niistä.”

Eli se siitä. Kavitan myötäjäiset koostuivat raskaista kulta-koruista. Hänen äitinsä oli saanut ne vanhemmiltaan mennessään naimisiin, ja sitä ennen ne olivat kulkeneet pitkään suvussa.

Valokuva: Chika Kavitan kanssa heidän makuuhuoneessaan häiden jälkeen kädet täynnä painavia kaulanauhoja ja rannerenkaita. ”En tiedä, mitä sanoa. Tällaisista aarteista kerrotaan kirjoissa.”

Kavita otti korut ja laittoi ne takaisin säilytysrasiaan. ”Nämä ovat meidän lapsillemme”, hän muistutti aavistamatta, että he saisivat vain yhden jälkeläisen. ”Unohdetaan ne ja sillä hyvä.”

Suurin osa aarteesta jäi tummanpunaisella sametilla vuorattuun rasiaan, ja kiiltävät kultaketjut ja säihkyvät jalokivet lepäsivät kaksi vuosikymmentä pimeässä. Kovina aikoina Chika ja Kavita myivät muutamia pieniä koruja, mutta kaikki muut he säilyttivät, koska aikoiivat lähettää poikansa Vivekin Yhdysvaltoihin rahoilla, jotka saisivat niistä. Kävi kuitenkin niin, että Vivek otti ne kerran rasiasta.

Valokuva: paidaton Vivek pujottaa koruja kaulaansa, järjestää ne hopeaketjunsä päälle ja nipistää kultaiset renkaat korviinsa hiukset olkapäille ryöpyten. Hän näyttää vähäpukeiselta morsiamelta, puoliksi riisutulta.

Kuvassa on toinenkin poika. Hänen nimensä on Osita. Hän on yhtä pitkä kuin Vivek mutta leveäharteisempi, ja hänen ihonsa on syvältä kaivetun saven värinen. Hän on Maryn ja Ekenen lapsi, ja hänen silmänsä ovat kapeat viirut ja huulensa uskomattoman täyteläiset. Tässä kuvassa hänen kasvonsa ovat jäykistyneet synkkään ja säikähtäneeseen ilmeeseen. Hän odottaa kädet puuskassa ja leukaperät kireinä jotain, mitä ei pysty ennakoimaan.

Vivek hymyilee serkulleen kultapisaroita kulmillaan. ”Kuule, bhai.” Hänen äänensä helisee. ”Miltä minä näytän?”

Osita toivoi paljon myöhemmin, että olisi kertonut Vivekille totuuden, että olisi sanonut Vivekin kauneuden himmentävän päivänvalon ja sytyttävän hänessä halun. Sen sijaan hän tiuskaisi kurkku karheana: ”Ota ne helyt pois. Pane ne takaisin rasiaan ennen kuin me kärehdetään.”

Vivek käännähti piittaamatta Ositan käskyistä. Hänen kasvoinhinsa oli jäänyt vangiksi niin paljon valoa, että Ositan silmiin koski.

”Tekisin mitä tahansa, antaisin mitä tahansa, jos vain saisin nähdä Vivekin vielä kerran samanlaisena kuin silloin, hengissä ja kalleuksien peitossa”, Osita sanoi Vivekin hautajaisten jälkeen.

Ennen kuin tori poltettiin, sen näki heti toisen liikenneympyrän jälkeen, jos ajoi Chief Michael Roadia pitkin tyhjien toimistorakennusten ja risteyksen rengasverstaan ohitse. Renkaita korjaavalla lyhyellä miehellä oli arpi poskessa. Hänen nimensä oli Ebenezer, ja hänen verstaansa oli ollut samassa paikassa iät ja ajat. Kavita vei perheen auton sinne aina kun sen renkaissa oli jotain vikaa. Chika oli ollut monta vuotta töissä lasitehtaassa ennen kuin oli ostanut hopeanharmaan Peugeot 504:n vanhan kotteronsa tilalle. Lapsena Vivek nojasi usein pienellä kädellään auringon kuumentamaan autoon ja vaihtoi painoa jalalta toiselle seurattessaan Ebenezerin puuhia. Paksu ja muhkurainen arpi erottui kiiltävän punaisena Ebenezerin ruskeista kasvoista. Hänen hymyillessään Vivekille se yritti estää hänen ihoaan poimuttumasta ja vain toinen hänen suupielistään kohosi kunnolla.

”Pikku oga”, hän kiusoitteli käsitellessään rengasavaimia, letkuja ja kompressoria. Vivek hihitti pomo-nimitykselle ja kätki kasvonsa Kavitan hameeseen. Hän oli silloin pieni ja elossa. Kavita

saattoi laskea kätensä hänen takaraivolleen ja tuntea hänen kal-
lonsa kaartuvan pyöreänä pehmeiden hiusten ja lämpimän ihon
alla. Kun Kavita näki vuosia myöhemmin hänen ruumiinsa loju-
van etukuistilla pitkin pituuttaan peitettynä melkein nelimetri-
sellä akwete-kankaalla, jonka punamustan kuvion Kavita sanoi
jälkeenpäin syöpyneen mieleensä lähtemättömästi, hänen taka-
raivonsa oli ruhjoutunut ja siitä vuotanutta verta oli imeytynyt
kynnysmattoon. Kavita kohotti silti hänen päätään ja painoi pos-
kensa hänen poskeaan vasten ennen kuin alkoi huutaa. Vivekin
pitkät ja paksut hiukset valuivat märkinä hänen vaikeroivan
äitinsä käsivarsille.

”Beta!” Kavita kirkaisi ääni ilmaa viiltäen. ”Herää, beta!”

Vivekin toinen jalkaterä oli vääntynyt sivullepäin ja nilkan
ympäri oli levinnyt multaa sen viereen kaatuneesta kukka-
ruukusta. Ilmassa leijui savun hajua. Vivekillä ei ollut kenkiä, joten
se pehmeää meritähteä muistuttava tummanruskea syntymämerkki
näkyi, joka oli hänen jalkapöydässään.

Vivekin tultua maailmaan Chika oli pidellyt häntä sylissään ja
tuijottanut läikkää. Chika oli nähnyt samanlaisen kuvion aikai-
semminkin, ja Kavita oli puhunut Ahunnan arven muodosta aina
kun oli hieronut anoppinsa jalkoja. Kavita oli ollut äiditön kovin
pitkään, ja hän oli rakastanut Ahunnaa ja osoittanut syvää lapsen-
omaista kiintymystään kouriintuntuvin tavoin, sadointuhan-
sin kosketuksin. Heillä oli ollut tapana istuskella yhdessä, lukea
yhdessä ja kävellä pelloilla yhdessä, ja Ahunna oli ollut kiitollinen,
koska oli synnyttänyt kaksi poikaa ja saanut lahjaksi kaksi tytärtä.
Kun Mary ja Ekene olivat tuoneet Ositan kotiin, Ahunna oli vuo-
dattanut ilon kyyneleitä pienokaisen kasvoille ja laulanut tälle hil-
jaa igboksi. Hän oli odottanut malttamattomana, että Chikalle ja
Kavitallekin siunaantuisi jälkikasvu.

Ositan syntymästä oli kulunut vuosi Vivekin nähdessä päivänvalon, ja kun Chika piteli lastaan sylissään, hänen sisälleen kertyi verkalleen jotain ikään kuin valuvan sementin kerrostumat jähmettyisivät kuvottavaksi peloksi, mutta hän ei piitannut siitä. Tarinat olivat pelkkiä tarinoita; niissä ei voinut olla perää. Vasta vuorokauden kuluttua yksi hänen synnyinkylänsä pojista tuli Ngwaan kertomaan, että Ahunna oli kuollut edellisenä päivänä – saanut sydänkohtauksen talonsa kynnyksellä, lyhyistynyt pihalle ja jäänyt makaamaan siihen veltoiksi valahtaneet kasvot maata vasten.

Kavita itki suureen ääneen murheesta ja puristi Vivekiä tiukasti, ja Chika ajatteli, että hänen olisi pitänyt arvata, mitä tapahtuisi. Hän oli arvannutkin. Eihän tähtikuvio olisi voinut ilmaantua Vivekin ihoon, jos Ahunna olisi ollut vielä elävien kirjoissa. Mikään ei voi olla kahdessa paikassa yhtä aikaa. Chika kuitenkin karkotti asian mielestään moneksi vuodeksi, niin pitkäksi aikaa kuin kykeni. Hän ei halunnut olla taikauskoinen. Oli sattumaa, että Ahunnalla ja Vivekillä oli samanlainen kuvio jalassa, ja lisäksi Vivek oli poika eikä tyttö: miten Ahunna voisi elää hänessä? Mutta silti. Ahunna oli kuollut ja jättänyt jälkeensä syvän surun, ja kaiken keskellä oli pieni poikavauva.

Niin Vivek syntyi, kuoleman jälkeen murheeseen. Se jätti tietenkin häneen jäljen; se kaatoi hänet kuin puun. Chika ja Kavita toivat hänet kotiin, joka oli tulvillaan lamaannuttavaa lohduttomuutta, ja hänen koko elämänsä leimasi menetys. Kavita ei saanut toista lasta. ”Vivek riittää”, hän sanoi aina. ”Yksi jälkeläinen riittää.”

Valokuva: talo, joka täyttyi valituksista Vivekin lähdettyä aivan kuten oli täyttynyt myös hänen saapuessaan.

Valokuva: Vivekin kankaaseen kääritty ruumis.

Valokuva: murtunut Chika, järkensä menettänyt Kavita. Elotoman raajan jalkapöydässä veltto meritähti, kaiken alku ja loppu.

3

Osita

Yksitoistavuotiaana nujakoin Vivekin kanssa niin, että hampaastani lohkesi siru. Kun katson nyt peiliin ja avaan suuni, hän palaa mieleeni ja suru hiipii taas sisimpääni. Mutta heti vahingon tapahduttua ja myös pitkään jälkeenpäin – hänen vielä eläessään – minua alkoi vain suututtaa hirveästi aina kun näin vaurioituneen hampaan. Samalta tuntui hänen kuoltuaan: kiivas suuttumus poltti minua kuin henkitorveen päätynyt pippuri.

Poikiaiässä hän ja minä otimme yhteen tämän tästä. Yleensä nahistelimme vain aikamme kuluksi. Eräänä päivänä olimme kuitenkin jostain syystä todella vihaisia, kun tuupimme toisiamme jalat hiekassa luisuen tempelipuun alla Vivekin kotitalon takapihalla. Vivek tönäisi minua, ja kaaduin imeytyskaivon betonikannen päälle niin, että huuleni halkesi ja hampaastani irtosi pala. Aloin parkua enkä puhunut jälkeenpäin Vivekille moneen päivään, koska häpesin sitä, että olin vetistellyt. Hän oli menossa pohjoiseen sisäoppilaitokseen, joka oli jonkinlainen sotilaskoulu; Chika-setä oli päättänyt lähettää hänet sinne, vaikka Kavita-täti oli pyytänyt kuukausikaupalla setää luopumaan siitä ajatuksesta. Setä kuitenkin tahtoi Vivekin karaistuvan, jotta hän ei olisi niin kovin herkkä

ja tunteellinen. Minä olisin halunnut Vivekin jäävän, mutta olin niin kiukkuinen hänelle, etten kertonut sitä. Hän matkusti pois ja minä aloitin kolauksen saaneen ylpeyteni takia tappelun aina kun joku mainitsi vioittuneen hampaani. Tappelin sillä lukukaudella usein koulussa.

Vuoden lopussa minulla oli hirveä ikävä Vivekiä, ja aloin odottaa sadekautta ja hänen paluutaan Ngwaan loman ajaksi. Kerran Vivekin ollessa pitkään kotona Kavita-täti suostutteli minun äitini ilmoittamaan Vivekin ja minut kurssille, joka valmentaisi meitä monien yliopistojen edellyttämää tasokoetta varten.

”Sen kurssin jälkeen pojat ovat valmiita amerikkalaisiin korkeakouluihin”, täti sanoi. ”He voivat saada stipendejä ja opiskelijaviisumin. Kaikki sujuu helposti.”

Chika-setä ja Kavita-täti olivat varmoja, että Vivek lähtisi johonkin ulkomaiseen yliopistoon, ja sen takia myös Vivek alkoi uskoa lähtöönsä: hän ajatteli, että oli kotona vain väliaikaisesti ja että voisi astua sisään odottavasta ovesta heti kun olisi suoriutunut lukion päättötutkinnosta. Tajusin myöhemmin, että täti ja setä aikoivat maksaa hänen opintonsa niillä kultakoruilla, jotka olivat vielä jäljellä tädin runsaista myötäjaisistä, mutta silloin luulin, että he olivat vain optimistisia, ja ihmettelin heidän toiveikkuuttaan, sillä oma äitini ei ollut koskaan maininnut ulkomailla opiskelua, vaikka luotti usein toistuvien rukousten voimaan. Kulta oli salainen ovi, säästötili, jonka avulla Vivek voisi päästä Yhdysvaltoihin.

En olisi halunnut osallistua valmennuskurssille, mutta Kavita-täti pyysi hartaasti, että menisin. ”Vivek ei käy kurssia, ellet sinä tee samoin”, hän sanoi. ”Hän kunnioittaa sinua kovasti. Olet hänelle kuin isovelji. Hänen täytyy ottaa opintonsa vakavasti.” Hän taputti minua poskelle, nyökkäsi kuin olisin jo suostunut ja hymyili minulle ennen kuin asteli pois. En voinut kieltäytyä, ja hän tiesi

sen. Niin Vivek ja minä sitten ajoimme lomillamme joka perjantai ja lauantai bussilla Chief Michael Roadia pitkin kurssikeskukseen. Totuin siihen, että asuin kaikki viikonlopun Kavita-tädin ja Chika-sedän luona ja että lauantaisin setä antoi aina sanomalehden sarjakuvavivut Vivekille ja minulle aamiaispöydässä ja täti kokkasi jamssia ja kananmunia kuin olisi tehnyt niin koko ikänsä.

Täti oli oppinut meikäläisten ruokien salat ystäviltään, kaltaisiltaan ulkomaalaisnaisilta, jotka olivat naimisissa nigerialaismiesten kanssa ja tädin korvikkeita toistensa lapsille. He kaikki kuuluivat Nigerwives-nimiseen yhdistykseen, joka auttoi heitä sopeutumaan uuteen elämään kaukana synnyinmaasta. He eivät olleet varakkaita komennustyöntekijöitä – eivät ainakaan ne heistä, jotka me tunsimme. He eivät olleet tulleet maahan öljy-yhtiöiden palkkaamina vaan yksinkertaisesti aviomiestensä ja perheidensä takia. Osa tunsu Nigerian, koska oli asunut täällä kymmeniä vuosia, jotkut jopa sisällissodan aikaan. Osa puhui sujuvasti igboa. He opettivat Kavitan laittamaan ugbaa, oha-keittoa ja jollof-riisiä. He järjestivät juhlia aina pääsiäisenä ja syntymäpäivinä, ja pienenä osallistuin niihin Vivekin kanssa. Menimme valokuvattaviksi syntymäpäiväkakun taakse samaan riviin muiden kanssa, pukeuduimme ninjoiksi naamiaisiksi varten ja pulikoimme viikonloppuisin muiden ulkomaalaisnaisten lasten kanssa läheisen liikuntakeskuksen uima-altaassa.

Me lapset olimme kaikki kolmen- tai neljäntoista, kun Rhatha-täti järjesti nyyttikestit kotonaan. Rhatha oli Thaimaasta, ja hänellä oli kaksi tyttärtä, joiden nimet olivat Somto ja Olunne. Pyöreäkasvoiset tytöt nauroivat kuin kaksi samanlaista tuulikelloa ja uivat kuin vikkelat kalat. Rhathan mies oli töissä ulkomailla, mutta kaikesta päätellen Rhatha pärjäsi mainiosti yksinkin. Hän leipoi kuohkeita ja herkullisia kuppikakkuja, kuorrutti ne keltaisiksi tai vaaleanpunaisiksi ja koristeli ne huolellisesti pursottamallaan

kuvioilla sekä kirkkaanvärisillä sokerilinnuilla ja -perhosilla. Vivek oli muuten hieman perso makealle, mutta hän inhosi kuppikakkuja ja luovutti aina omansa minulle. Sokerisiivet sulivat suussani ja paljaat jalkamme läpsähtelivät viileään marmorilaattalattiaan kierrellessämme Rhathan taloa. Takapihan puoleisessa oleskeluhuoneessa Eloise-täti kulki edestakaisin ja puhui puhelimessa luultavasti Isossa-Britanniassa opiskelevan poikansa kanssa. Eloise oli lyhyt ja pyylevä, hänellä oli paksu hiekanruskea tukka, ja hän hymyili koko ajan. Hän ja hänen abiribalaissyntyinen lääkärimiehensä olivat molemmat työssä opetussairaalassa, ja hän järjesti mielellään juhlia ja illalliskutsuja kotonaan vain jotta siellä olisi taas vähän elämää, sillä kaikki hänen lapsensa olivat jo lentäneet pesästä.

”Miksei Eloise-täti mene sen lasten luokse ja sillä hyvä?” Vivek ihmetteli ääneen.

Kohautin olkapäitäni ja otin kuppikakun paperivuoasta. ”Jospa sen mielestä on kiva asua täällä. Tai jospa se vaan tykkää kovasti miehestään.”

”Älä höpise. Se äijä on tosi tylsä.” Vivek silmäili muita naisia, jotka olivat kerääntyneet ruokailuhuoneeseen järjestelemään kana-, riisi- ja kastikekattiloita pöydälle. ”Sitä paitsi useimmat noista naisista on täällä vain siksi, että niillä on lapsia. Muuten ne olisi ottaneet hatkat jo ajat sitten.” Hän painotti sanojaan napsauttamalla sormiaan.

”Myös sinun äitisi, vai?”

”Mba, se on erikoistapaus. Se asui täällä jo ennen kuin meni naimisiin isän kanssa.” Etuovi avautui, ja Rhatha-täti huudahti tervehdyksen korkea ääni helkkyen. Vivek kuulosteli vastausta pääkallellaan ja hymyili sitten minulle pahankurisesti. ”Ruby-täti taisi tulla”, hän sanoi ja kohotteli kulmakarvojaan. ”Tiedät, mitä se tarkoittaa. Sinun tyttökaverisi on täällä.” Tumma ihoni kätki onneksi

punastumiseni, mutta hänen silmänsä tuikkivat silti naurusta. Pitkä Ruby-täti oli Texasista ja omisti ison yksityisen päiväkodin. Hänen miehensä taas omisti mattokaupan, ja heidän tyttärensä Elizabeth oli niin kaunis, etten ollut nähnyt lyhyen elämäni aikana kovinkaan monta yhtä viehättävää tyttöä. Solakka, pitkäjäseninen ja hoikka-kaulainen Elizabeth harrasti juoksua. Olin yrittänyt kerran päihittää hänet siinä lajissa, mutta hän kiiti eteenpäin kuin maa sortuisi hänen jalkojensa alta ja tulevaisuus syöksyisi häntä vastaan. Siksi seurasin tätä nykyä kisaa sivusta aina kun hän asettui lähtöviivalle vierellään ne kotikulmiemme pojat, jotka uskoivat olevansa häntä nopeampia. Hän tuli aina maaliin ensimmäisenä rinta pystyssä ja jalat hiekkaa pöllyttäen. Useimmat pojat eivät uskaltaneet edes puhutella häntä. He eivät tienneet, miten suhtautua tyttöön, joka pystyi päihittämään heidät, mutta minä yritin aina jutella hänen kanssaan. Se taisi kummastuttaa häntä, eikä hän nähtävästi pitänyt minusta samalla tavalla kuin minä pidin hänestä. Hän oli kuitenkin aina ystävällinen minua kohtaan, joskin hieman hiljainen seurassani.

”Älä viitsi”, sanoin Vivekille. ”Kiusaatko minua siksi, ettei Juju ole täällä?”

Vivek lehahti heti punaiseksi, ja nauroin hänelle päin naamaa. Samassa Somto ja Olunne tulivat luoksemme mukanaan kulholinen karamelleja.

”Maistuuko?” Somto kysyi kyllästyneeseen sävyyn ja tarjosi karkkeja meille. Hän inhosi äitinsä kutsuja, koska hän ja Olunne joutuivat aina auttamaan valmisteluissa, tarjoilussa ja jälkien siivouksessa. Vivek pudisti päätään, mutta minä kaivoin kulhosta kaikki ne suklaakonvehdit, joista pidin eniten.

Olunne pyöritteli tikkaria suussaan siskonsa vieressä. ”Mistä te puhuitte?” hän kysyi.

”Vivekin heilasta.” Minä virnistin. ”Jujusta.”

**Kun Vivek Ojin äiti
löytää lapsensa ruumiin
kotinsa ovelta, hänen
elämänsä saa uuden
tarkoituksen: hänen
täytyy saada tietää,
miksi Vivek kuoli.**

Syntymästään lähtien mysteerien merkitsemä nuori poika kasvaa etäisen isänsä, suojelevaisen äitinsä, ystäviensä ja Osita-serkkunsa rakastamana, mutta kärsii oudoista muistinmenetyksistä, joiden aikana hän kadottaa otteensa itsestään ja todellisuudesta. Vivekin perheen yrittäessä ymmärtää poikaansa tämän ystävät pyrkivät piilottamaan varjelemansa salaisuudet. Kuka Vivek oikeastaan oli?

Nigerialaiseen kylään sijoittuva romaani kertoo perheestä ja ystävydestä, rakkaudesta ja menetyksestä, identiteetistä ja siitä, mitä emme pysty näkemään. Vivek Ojin kuolema on valtaisa arvostelumenestys, joka on kahminut kiitosta ja palkintoehdokkuuksia.

ISBN 978-952-352-094-3 KL 84.2 Kansi: Ulla Donner

***KOSMOS**

